

могут быть получены каждым участником на почту.

8. Рефлексия (Zoom.us). Это заключительный этап, предполагающий сравнению изначального замысла каждого участника на данную сессию и его реализации. Ответ одной участницы: «За это короткое время познакомилась с вопросными техниками, убедилась в их эффективности. Мозговой штурм может быть осуществлен не только в поисках ответов или решений, но и в заданных вопросах, их анализе, с учетом вопросов других членов группы формируется новый взгляд на вопрос. Также с помощью вопросов можно углубиться в тему и нащупать решение или траекторию поиска ответов».

Итак, интерактивное вопрошание можно считать инструментом формирования модели непрерывного обучения, если результатом вопрошания становятся не ответы, а новые вопросы, можно говорить о возникновении ситуации, в которой надо непрерывно учиться. Вопрошание становится источником все новых и новых вопросов и, как следствие, источником поиска недостающих знаний для ответа на эти вопросы. Происходит бесконечное прокладывание пути «от ложного знания к истинному незнанию».

Список литературы:

1. Данилова В.Л., Карастелев В.Е. Искусство работы с вопросами – грамотность XXI века / В.Л. Данилова, В.Е. Карастелев // Идеи и идеалы. – 2018. – № 2. – Т. 2. – С. 113–127.

2. Лошкарева Е., Лукша П., Ниненко И.И. Навыки будущего. Что нужно знать и уметь в новом сложном мире. [Электронный ресурс] / Е. Лошкарева, П. Лукша, И. Ниненко, И. Смагин, Д. Судаков – Режим доступа: https://worldskills.ru/assets/docs/media/WSdoklad_12_okt_rus.pdf.

3. Прытков В.П. Вопрос и ответ // Современный философский словарь. [Электронный ресурс]. – URL: https://encyclopedia_philosophy.academic.ru/69/ВОПРОС_и_ОТВЕТ (Дата обращения 07.05.2019).

4. Сериков В.В. Личностные механизмы включения в непрерывное образование / В.В. Сериков // Непрерывное образование: методология, технологии, управление: коллективная монография / под ред. Н.А. Лобанова, Л.Г. Титовой, В.В. Юдина. – Ярославль: РИО ЯГПУ, 2018. – 298 с.

ПЕДАГОГТАРДЫҢ ТИІМДІ ТӘЖІРИБЕДЕ ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУЫ

*Макенова Баржаксы Нурлыбековна,
Баймухамбетова Жанар Куандыковна,
Шагатаева Саня Мержакуповна,
Сакаева Дарина Есенгельдиновна,
Ғ.Қайырбеков атындағы №9 орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі, Қостанай қ.*

Аннотация

Өзектілігі: Тұңғыш Президентіміз – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Ғасырлар мақсаты – саяси-экономикалық және рухани дағдарыстарды жеңіп шыға алатын, ізгіленген ХХІ ғасырды құрушы іскер, өмірге икемделген, жан-жақты жеке тұлғаны тәрбиелеп қалыптастыру», – деп бекерге айтпаған. Ол үшін қазіргі таңда осыған сай жан-жақты, кәсіби дамыған, педагогикалық шеберлігі мықты тұлғаны қалыптастыру қажет деп айтқан болатын.

Мақсаты: Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де жойылады, – К.Д. Ушинский. Адам баласы қандай мамандық иесі болмасын, қандай да бір жерде жұмыс атқармасын өзінің кәсібінің майталманы болуы керек, ал маманының майталманы болу үшін не керек?

Түйінді сөздер: педагог, тәжірбие, құзыреттілік, кәсіби, мектеп, үздіксіз, білім, мақсаты.

Аннотация

Актуальность: Неслучайно Первый Президент – Президент Нурсултан Назарбаев сказал: «Цель века – воспитать деловитого, адаптируемого, разностороннего человека, который сможет преодолеть политические, экономические и духовные кризисы и создать гуманный ХХІ век». Он сказал, что сегодня необходимо сформировать разностороннего, профессионально развитого

человека с сильными педагогическими навыками.

Цель: Только когда учитель постоянно совершенствует свои знания, учитель перестает учиться и искать, и его учение исчезает, – К.Д. Ушинский. Какой бы профессией ни был человек, где бы он ни работал, он должен быть мастером своей профессии, а что нужно, чтобы стать мастером своей профессии?

Ключевые слова: учитель, опыт, компетентность, профессиональная, школа, продолжение, образование, цель.

Abstract

Relevance: It is no coincidence that the First President – President Nursultan Nazarbayev said: «The goal of the century is to cultivate a business-minded, adaptable, versatile individual who can overcome political, economic and spiritual crises and create a humane XXI century». He said that today it is necessary to form a well-rounded, professionally developed person with strong pedagogical skills.

Goal: Only when the teacher constantly improves his knowledge, the teacher ceases to study and seek, and his teaching disappears, – K.D. Ushinsky. What kind of person would not be a person, where would he work, he should be a master of his profession, and what is necessary to become a master of his profession?

Keywords: teacher, experience, competence, professional, school, continuing, education, purpose.

Кәсібилік – ұстаздың психолого-педагогикалық, ғылыми-пәндік білім-біліктің мәдени-адамгершілік ұстанымдарымен үйлесудің жоғары деңгейі. Кәсіби құзыреттілік – өз бетінше және жауапты әрекет жасауға мүмкіндік беретін белгілі бір психикалық жағдай, арнайы білімнің болуы, жалпы және арнайы эрудицияның болуы, ғылыми-кәсіби дайындығын үнемі жетілдіру, күнделікті іс-әрекетте міндеттерді шешу үшін еңбек субъектісінің кәсіби дайындығы және қабілеті. Ал мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі білім беру нәтижесін қамтамасыз ететін шешуші фактор, өз кезегінде, тіпті қоғам жағдайының сапалы өзгеруіне әсер етеді..

«Мұғалім өзі үйреніп, оқып жүргенде ғана өмір сүреді». Бұдан өз кәсібилігін жетілдіру мақсатында үнемі оқып, үйреніп отыратын мұғалім ғана өз іс-әрекетінен ләззат алып, өмір сүре алады дегенді ұғынуға болады. Осындай ой тастаған ғалымдардың бірі Д.С. Лихачев: «Оқып, үйрену әрқашан керек. Барлық ұлы ғалымдар өмірлерінің соңына дейін оқытып ғана қойған жоқ, өздері де оқыды. Оқуды тоқтатсаң – басқаларды оқыта алмайсың. Білім күннен күнге өседі және қиындай береді» деп бекер айтпаған.

Қазіргі жас мамандардың белгілі бөлігінің кәсіби қалыптасуына кедергі келтіріп отырған қиыншылықтардың туындау себептері неде? Көптеген мұғалімдермен әңгімелесу, жұмыс барысындағы жетістіктері мен қиыншылықтарын талдау барысындағы байқалатын басты кемшілік – мұғалімдердің жыл сайынғы заманауи өзгерістермен бірге түрленіп отырған оқушы психологиясындағы айырмашылықты көре білу мен соған қатысты қызмет саласындағы бетбұрыстарды уақытында енгізіп отырудан сәл кеш қалуы немесе осы басымдықтарға толық мән бермеуі тәрізді [1, б. 19].

Мұғалім жайлы Ахмет Байтұрсынов былай деген: ... «*Мұғалім қандай болса, мектеп те сондай болмақшы. Яғни, мұғалім білімді болса, ол мектептен балалар көбірек білім алып шықпақшы. Солай болған соң, ең әуелі мектепке керегі білімді, педагогикадан, методикадан хабардар, жақсы оқыта білетін мұғалім*». Демек, мектептен балалардың көбірек білім алып шығуы, немесе білім сапасын көтеру арқылы нәтижелілікті арттырудың басты тетігі – кәсіби ұстаз, ұстаздың білім мазмұнының жаңаруы жағдайындағы педагогикалық, психологиялық, дидактикалық, әдістемелік жаңалықтарды өз тәжірибесіне ендіре отырып, кәсіби дамуын, оның теориялық білімі мен кәсіби шеберлігінің, педагогикалық-психологиялық дайындығы мен шығармашылық қызметке бейімділік деңгейінің заманауи талаптарға сай өзгеруіне, жетіліп отыруына біліктілік арттыру нәтижесінде қол жеткізу болып табылады.

Бүгінгі мұғалім кәсібилігінің қажеттігінің негізгі мақсаты мектеп оқушыларының білімді тек қана қабылдап, сол білімін теориялық көрсете білуден оны практикада пайдалану дағдысына көшіру. Бұл жерде мұғалімнен оқушының тек танымдық мүмкіндік-

терін ғана емес, сонымен бірге эмоционалды, психомоторлық қабілеттерінің де іске қосылып, оқушыдағы проблеманы шеше білу, ақпаратты талдай білу, коммуникативтік, әлеуметтік құзырлылық негізінің де пайда болып, тұрақты қажеттілікке айналуын қадағалау талап етіледі. Бұл оқушы тарапынан материалдың игерілу деңгейіне де, оны өз қажеттіліктеріне қатысты пайдаланылу деңгейінің де арта түсуіне әсер ететіндігі байқалды. Қазіргі кездегі «Өрлеу «Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» акционерлік қоғамы мен оның филиалдары тарапынан тарапынан жүргізіліп отырған жұмыс толықтай осы міндеттерді шешуге бағытталған. Сондықтан «*Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім – мектептің жүрегі*» – деп Ыбырай Алтынсарин айтқандай, қазіргі білім беру мазмұнының жаңару жағдайында мұғалімнің кәсіптік мәдениетін көтеру, кәсіби деңгейде жұмыс жасауға баулу білім беру ұйымдары мен біліктілік арттыру институттары алдындағы басты міндет болып табылады. Бұл өрлеулік тренерлердің күні кешегі пандемия жағдайындағы мұғалімдерге қашықтан оқыту бойынша жүргізіп отырған көмегінен де көрінеді.

Жас ұрпақты жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары түрде қалыптастырудың бірден бір жолы – оқушыға білімді терең игертудің тиімді әдіс – тәсілдерін іздестіру, шығармашылыққа жетелей білу. Бұл жұмысты атқаруда мұғалімнің терең біліктілігі қажет. Біліктілік – бұл білімдегі, тәжірибедегі, берілген білімді меңгерудегі бейімділік, құндылықты бейнелейтін жалпы қабілеттілік. Бұған мұғалім бойындағы келесі қасиеттерді қосуға болады:

- білім беру үрдісіндегі жауапкершілікті сезіне білу;
- оқушы жұмысын проблеманы шеше білуге бейімдей білу қабілеті;
- білім беру технологияларын пайдаланудан бұрын толық түсіну, меңгеру, қолдануда жоғары шеберлік таныта алуы;
- өз жұмысының қоғамдық маңызын түсінуі;
- өз саласында үнемі ізденісте бола білуі [2, б. 132].

Кәсібилікке жетудегі мұғалім бойынан табылуға тиісті келесі қабілеттің бірі – оқып үйрену қасиеті. Бұл қабілеттің басты қажеттілігі кез-келген материалды оқи отырып, мұғалімнің талдау нәтижесінде өз теориялық багажын толықтыра білу немесе оны өзгерте алу мүмкіндігіне жете білуі. Тек осындай жағдайда ғана мұғалім оқушы алдында берілген, дайын ақпаратты, материалды ұсынушы емес, керісінше оқушыға ой салушы, бағыт беруші роліне ене алады. Оқып үйренудің негізгі қағидаларын төмендегі түрде құрастыруға болатын тәрізді:

- мұғалімнің өзін-өзі дамыту, өзіндік үздіксіз білім алу және оны жаңартып отыру қабілеті;
- барлық жинақталған ақпаратты жүйелеу, материалдар арасындағы сабақтастықты таба білу қабілеті;
- дүние жүзілік білім беру тәжірибесіндегі кең тараған педагогикалық тәжірибелердің өз тәжірибесіне қажетті тұстарын таңдай білуі мен сол элементтерді өз тәжірибесіне енгізе білу қабілеті;
- үздіксіз білім алу нәтижесіндегі алынған ақпаратты талдап, жүйелеп, пайдалану мүмкіндіктерінің ең тиімді тұстарын таба білуі қабілеттері түрінде алуға болады.

Кәсібилікке, табыстылық пен нәтижелілікке ұмтылған пән мұғалімдері үшін кез-келген ақпаратты немесе материалды іздестіру және өз қажетіне сай бейімдей білу қабілеттері де басты роль атқарады. Осы жағдайда мұғалімнің керекті ақпаратты аталған ақпарат көздерінен ала білу мүмкіндігі, сол материалды бүгінгі ақпараттар ағынында көре білу қасиеті, кездескен толық емес материал көздерін тиянақты жүйелеу қабілеті, бірнеше көзден алынған деректерді бір-біріне икемдей алу шапшаңдығы, кез-келген кездескен қиыншылықтардан шыға білуі мен оларды жеңе білу, соңғы шешім қабылдай алу қабілеттері жатады.

Қазіргі заман мектебіндегі мұғалімнен талап етілетін кәсібилікке бастар қабілет-

тің бірі – кез-келген ортада тіл табыса білу мен ынтымақтастық жағдайда жұмыс жасай білу. Бұл бағытта мұғалім бойынан табылуға тиіс ерекшелік-оқушы психологиясындағы заманауи өзгерістерді меңгеру деңгейі және сол психологиялық білімді практикада тиімді қолдана білу қабілеті. Мұғалім тәжірибесіндегі барлық жетістіктер де, барлық кемшіліктер де осы психологиялық-педагогикалық ынтымақтастықта жұмыс жасауға үйрену, әр оқушының және әріптестерінің пікірлеріне сыйластықпен қарау, әр түрлі (тіпті қарама – қарсы) пікір айтылған кездегі шыдамдылық пен көрегенділік, пікірлесушіге деген тілектестік, ең бастысы шешім қабылдау мен айтылған мәселені орындаудағы дәлділікке байланысты болатындығы қазір психологтар да, педагогтар да тараптарынан дәлелденіп отыр [3, б. 116].

Жаңа заманның кәсіби мұғалімінің қалыптасуында қызметкердің өз міндеттері мен жауапкершілігін сезіне білу мүмкіндігінің де ролі зор. Осының нәтижесі мұғалімнің өз жұмысын ұйымдастыра білу мүмкіндігі, өткен мен жаңаның байланысы арқылы тиімді тәсілдердің өміршеңдігін көрсете білуі, қоғам дамуына сын көзбен қарай отырып, оқушы бойындағы қиындықтарға және сенімсіздіктерге қарсы тұра білуі мен кез-келген құбылысқа (табиғи, әлеуметтік) жеке көзқарасын білдіру дайындығынан көрініп отырады, яғни мұғалімнің жұмысқа деген ниеттілігі деген тағы бір қабілеті байқалады.

Күзиретті мұғалім қалыптасуындағы құрауыштарды бөліп көрсетуге болатын тәрізді. Бұл:

1. мұғалімнің өз еңбегінің мемлекеттік деңгейдегі білім беру жүйесінің құрамдас бөлігі ретіндегі қажеттілігін түсінуі;

2. кәсіби қажетті педагогикалық және психологиялық білімі;

3. кәсіби қажетті педагогикалық біліктілігі;

4. кәсіби мамандығына қажетті мұғалімнің негізгі психологиялық ұстанымдары, мұғалімдік көзқарасы;

5. оқушы білімі нәтижесі мен оның мінез – құлық өзгерістерінің себеп – салдарлық себептерін анықтау мүмкіндігі;

6. өз мерзімінде педагогикалық, психологиялық және әдістемелік басым бағыттарды меңгертуге арналған біліктілік арттыру курстарынан өтуі.

Осы құрастырушыларының мұғалім бойындағы қалыптасуы мұғалімнің шығармашылдыққа бет бұрғандығының көрсеткіші бола алады. Алғашында оқушы алдындағы сенімге ие болу мен танылу, жаңашылдық пен шығармашылыққа ұмтылу, өзіндік жетілу мен өзіндік даму, баламен жұмыс жасау барысындағы қиыншылықтарды оңтайлы шешу, балада білімге деген талпынысты қалыптастыру, өзін өз ісінің шебері ретінде таныту мен адал қызмет жасау түрінде байқала бастаған қызмет түрткілері құзырлылықтың, кәсібиліктің негізіне айналады. Кәсіби құзырлылық деңгейіне жеткен маман шығармашылық жұмыс нәтижесінде өзіндік тәжірибесінің ерекшеліктерін көруге, өз тәжірибесінің мақсатқа жетудегі артықшылықтарын, оған жетудің тиімді жолдарын және болжамды нәтижені сипаттап, ұзақ уақыт тиімді де, жоғары нәтижені ұстап тұру мүмкіндігіне ие болады [4, б. 25].

Әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». – 19 б.
2. Захарова Е.А. Требования к профессиональному развитию педагогов в условиях последипломного образования // Молодой ученый. – 2011. – №3 – 132б.
3. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя. – М., Академия, 2004 – 116 б.
4. Егоров С.Ф. К.Д. Ушинский. – М., Просвещение, 1977 – 25 б.